

Digitale soevereiniteit en publieke waarden in de cloud

Rapport

Helpt onderwijs vooruit

cloudwise

Document

Rapport

Geschreven door

Naam, functie	Jeroen Krikke, Directeur Product & Techniek
Adresgegevens	Cloudwise Expolaan 50 7556 BE Hengelo (Ov.)
Telefoonnummer	074 240 46 06
Datum	18 november 2025
Versie	1.0

Voorwoord

Op het wereldtoneel spelen allerlei ingrijpende technologische en geopolitieke ontwikkelingen. In het licht daarvan mag digitale soevereiniteit – zelf controle hebben over je digitale data, technologie en infrastructuur – geen vrijblijvend streven meer zijn. Het is inmiddels een onontkoombaar en essentieel uitgangspunt bij ieder strategisch IT-besluit.

Dat geldt zeker voor het Nederlandse onderwijs, waar publieke waarden als privacy, veiligheid en controle over eigen data cruciaal zijn. Microsoft, Google en andere grote techbedrijven hebben al stappen gezet om deze waarden te waarborgen, maar er is nog ruimte voor verbetering. Ook bestaan er alternatieven voor de oplossingen van deze aanbieders.

Omdat ik benieuwd was hoe professionals in het onderwijs tegen de digitale soevereiniteit van cloudoplossingen aankijken, heb ik drie maanden geleden een enquête gedeeld via LinkedIn om daar meer inzicht in te krijgen. Deze anonieme enquête, **‘Digitale soevereiniteit en publieke waarden in de cloud’**, peilt hoe professionals in het onderwijs tegen het gebruik van cloudplatformen aankijken.

Mijn LinkedIn-post over digitale soevereiniteit haalde, tot mijn verbazing, een bijzonder lage zichtbaarheid. Blijkbaar waardeert het algoritme het niet als je collega’s te enthousiast delen. Jammer, maar gelukkig bood het netwerk van Cloudwise uitkomst: dankzij onze nieuwsbrief en onze betrokken Cloudwise Insiders wist ik het onderwerp tóch onder de aandacht van onderwijsprofessionals te krijgen. Uiteindelijk leverde dat 51 reacties op, voornamelijk uit het primair onderwijs. Misschien geen wetenschappelijke steekproef, maar wél genoeg om een mooi inkijkje te krijgen in hoe het veld hierover denkt.

In dit rapport lees je de uitkomsten van de enquête, uitgesplitst naar primair en voortgezet onderwijs. Kleine disclaimer: de analyses zijn voor een groot deel uitgevoerd met hulp van de Microsoft 365 Copilot AI-assistent. Ook heeft Copilot fanatiek meegeschreven aan het rapport. Voor mij deels om te leren en deels omdat het natuurlijk ook gewoon veel tijd bespaart. En eerlijk is eerlijk: Copilot was een bijzonder goede hulp bij de totstandkoming van dit rapport (dit overigens zonder een voorkeur uit te spreken, want ik ben ervan overtuigd dat andere AI-assistenten net zulke goede resultaten kunnen leveren).

Voor mij persoonlijk zijn de uitkomsten een bevestiging dat we bij Cloudwise serieus aan de slag moeten met digitale soevereiniteit (wat we inmiddels ook al doen). Wij vinden dat we ons enerzijds moeten inzetten om Big Tech mee te krijgen in dit gedachtengoed, maar dat we anderzijds ook ondersteuning moeten bieden voor aanbieders van volledig soevereine oplossingen. Daarmee dragen we bij aan keuzemogelijkheden voor het Nederlandse onderwijs en houden we alle betrokken partijen scherp op het volgen van de Europese publieke waarden die we allemaal zo koesteren.

Hopelijk leiden deze inzichten ook bij andere partijen tot initiatieven die gaan bijdragen aan meer digitale soevereiniteit in het Nederlandse onderwijs. En bij het onderwijs zelf aan bereidheid om een extra stap te zetten als de overgang naar digitale soevereiniteit in het begin nog wat uitdagingen met zich meebrengt op het gebied van gemak of gebruiksvriendelijkheid.

Managementsamenvatting

Digitale soevereiniteit en publieke waarden in de cloud zijn thema's die steeds prominenter worden in het maatschappelijk en politiek debat. Cloudplatformen als Microsoft 365 en Google Workspace zijn diep verweven in het dagelijks functioneren van onderwijsinstellingen. Ze bieden gebruiksgemak, schaalbaarheid en integratie, maar roepen ook fundamentele vragen op over privacy, transparantie, autonomie en controle over data. In een tijd waarin geopolitieke spanningen, technologische afhankelijkheid en wetgeving als de Amerikaanse Cloud Act de discussie beïnvloeden, is het belangrijk om te begrijpen hoe scholen hier zelf tegenaan kijken.

Met dit onderzoek willen we een momentopname bieden van de huidige houding binnen het onderwijs en handvatten aanreiken voor beleidsvorming, het voeren van leveranciersgesprekken en het maken van strategische keuzes. Door de stem van onderwijsprofessionals te verzamelen, creëren we een rijker beeld van de behoeften, zorgen en ambities rond het gebruik van de cloud in het onderwijs.

Samenvatting van de bevindingen

De resultaten zijn gebaseerd op een beknopte enquête die breed is uitgezet binnen het onderwijsveld. Met 51 reacties, waarvan de meerderheid vanuit het primair onderwijs, geeft het rapport vooral een **hoog-over-beeld** van hoe onderwijsprofessionals denken over digitale soevereiniteit en publieke waarden in de cloud. Het is geen absolute waarheid of statistisch onderbouwde steekproef, maar wel een waardevolle indicatie van trends, zorgen en ambities zoals die leven in het veld.

Primair onderwijs (po)

- **Waarden:** privacy (97%) en veiligheid (85%) zijn de dominante waarden. Transparantie (59%), autonomie (50%) en duurzaamheid (41%) volgen.
- **Houding t.o.v. digitale soevereiniteit:** 68% volgt het onderwerp zonder actie, 24% zegt dat het nauwelijks speelt.
- **Balans tussen waarden en gebruiksgemak:** 62% is bereid over te stappen naar Europese alternatieven als die vergelijkbaar zijn in gebruik en prijs.
- **Voorwaarden voor tevredenheid met grote aanbieders:** controle over data (60%), transparantie (60%), bescherming tegen buitenlandse risico's (40%), eigen sleutelbeheer (40%), Europese certificering (30%).
- **Drempels:** onbekendheid/gebrek aan vertrouwen (71%), integratieproblemen (71%), gebruiksgemak (62%), onvoldoende functionaliteit (54%).

Voortgezet onderwijs (vo)

- **Waarden:** privacy (100%), innovatie in Europa (67%), autonomie (67%). Transparantie, veiligheid en democratische controle worden door 33% genoemd.
- **Houding t.o.v. digitale soevereiniteit:** verdeeld – 33% actief aan het verkennen, 33% volgt zonder actie, 33% zegt dat het nauwelijks speelt.
- **Balans tussen waarden en gebruiksgemak:** 67% wil publieke waarden versterken binnen bestaande platformen, 33% is bereid over te stappen ondanks ongemak of kosten.
- **Voorwaarden voor tevredenheid:** controle over data (100%), eigen sleutelbeheer (50%), bescherming tegen buitenlandse risico's (50%).
- **Drempels:** onbekendheid/gebrek aan vertrouwen (100%), beleid van bestuur/directie (100%).

Conclusie

Onderwijsinstellingen willen regie over hun data, transparantie van systemen en bescherming tegen externe risico's. Europese alternatieven worden overwogen, mits ze voldoen aan eisen op het vlak van functionaliteit, gebruiksgemak en betrouwbaarheid. In het po hebben scholen behoefte aan praktische ondersteuning en bewustwording; in het vo aan strategische kaders en bestuurlijk draagvlak.

Het onderzoek onderstreept dat digitale soevereiniteit geen abstract beleidsbegrip is, maar een concrete zorg en ambitie binnen het onderwijs. De uitkomsten geven leveranciers, beleidsmakers en schoolbesturen handvatten om samen oplossingen te bedenken voor het waarborgen van publieke waarden in het digitale landschap van de toekomst.

Inhoud

Voorwoord	3
Managementsamenvatting	4
1. Inleiding	7
2. Overzicht gestelde vragen	8
3. Uitkomsten primair onderwijs	11
3.1 Resultaten per vraag	11
3.2 Samenvatting van open toelichtingen	12
3.3 Conclusie: Wat leren de po-resultaten ons?	13
4. Uitkomsten voortgezet onderwijs	14
4.1 Resultaten per vraag	14
4.2 Samenvatting van open toelichtingen	16
4.3 Conclusie: wat leren de vo-resultaten ons?	16
5. Conclusies	17

1. Inleiding

Digitale technologie is diep doorgedrongen in het onderwijs. Cloudplatformen als Microsoft 365 en Google Workspace en andere digitale diensten vormen de ruggengraat van de dagelijkse onderwijspraktijk. Ze faciliteren schaalbaarheid, samenwerking en gebruiksgemak, maar brengen ook fundamentele vragen met zich mee over privacy, transparantie, autonomie en controle over data. In een tijd waarin digitale afhankelijkheid van niet-Europese aanbieders steeds vaker ter discussie staat, groeit de behoefte aan inzicht in hoe onderwijsinstellingen zelf tegen deze thema's aankijken. Dit rapport is een eerste verkenning van die houding, met bijzondere aandacht voor het primair en voortgezet onderwijs.

Het rapport is gebaseerd op een beknopte enquête die is uitgezet onder professionals in het onderwijsveld. De vragen zijn zo geformuleerd dat ze snel en gericht inzicht geven in hoe het onderwijs kijkt naar digitale soevereiniteit en publieke waarden in de cloud. Respondenten konden aangeven welke cloudplatformen zij gebruiken, welke publieke waarden ze belangrijk vinden, hoe ze de rol van digitale soevereiniteit inschatten, welke balans ze zoeken tussen gebruiksgemak en publieke waarden, onder welke voorwaarden ze tevreden zijn met grote aanbieders, en welke drempels ze ervaren bij een eventuele overstap naar Europese of open alternatieven. De mogelijke antwoorden zijn bewust zo geformuleerd dat ze zowel nuance als richting bieden. De open toelichtingen geven extra diepgang aan de resultaten.

In dit rapport belichten we de resultaten uit het primair onderwijs (po) en het voortgezet onderwijs (vo) afzonderlijk. Daarbij gaan we in op de rollen van de respondenten, hun huidige platformgebruik, de waarden die ze belangrijk vinden, hun houding ten opzichte van digitale soevereiniteit, hun voorkeuren en voorwaarden bij cloudgebruik, en de obstakels die ze ervaren. Door beide sectoren apart te analyseren, creëren we een genuanceerd beeld van de verschillen en overeenkomsten tussen po en vo, en van de specifieke behoeften die in beide contexten leven.

Tot slot trekken we op basis van de uitkomsten conclusies over wat scholen in po en vo nodig hebben om digitale soevereiniteit en publieke waarden beter te borgen in hun cloudgebruik. Deze conclusies bieden aanknopingspunten voor beleidsmakers, leveranciers en schoolbesturen die willen werken aan een toekomstbestendige digitale infrastructuur waarin publieke waarden centraal staan. Het rapport is bedoeld als richtinggevend instrument, niet als absolute waarheid: het biedt een hoog-over-beeld van percepties en voorkeuren zoals die op dit moment leven in het onderwijs.

2. Overzicht gestelde vragen

Dit hoofdstuk biedt een overzicht van de vragen die we in de enquête hebben gesteld. We hebben elke vraag zo geformuleerd dat er steeds een specifiek aspect van digitale soevereiniteit en publieke waarden aan de orde komt. Zo krijgen we waardevolle inzichten in de percepties, voorkeuren en barrières die leven binnen onderwijsinstellingen. We hebben de vragen bewust kort en toegankelijk gehouden, zodat ze binnen enkele minuten konden worden ingevuld.

1. In welke sector ben je actief?

Antwoordopties: vrije tekst (gecategoriseerd in po, vo, ho, commerciële sector, IT-leveranciers, etc.)

Waarom deze vraag?

Deze vraag helpt de context van de respondent te begrijpen. Digitale behoeften en verantwoordelijkheden verschillen sterk tussen sectoren. Door po en vo apart te analyseren, kunnen we sectorspecifieke inzichten genereren die relevant zijn voor beleidsvorming en gesprekken met leveranciers.

2. Wat is jouw rol binnen je organisatie?

Antwoordopties: beleidsmaker/adviseur, bestuurder/directielid, IT-beheerder, docent/gebruiker, privacy officer/CISO, etc.

Waarom deze vraag?

De rol van een respondent beïnvloedt hoe hij of zij aankijkt tegen digitale infrastructuur. Bestuurders benaderen het vraagstuk strategisch, IT-beheerders operationeel, en docenten vanuit gebruiksgemak. Door deze verschillen te herkennen, kunnen we beter begrijpen waar de prioriteiten liggen en waar spanningen kunnen ontstaan.

3. Welke cloudplatformen gebruikt jouw organisatie?

Antwoordopties: meerdere keuzes mogelijk, waaronder Microsoft 365/Azure, Google Workspace, Apple iCloud, Nextcloud, OpenEduCloud, Tresorit, eigen servers, etc.

Waarom deze vraag?

Deze vraag brengt de huidige afhankelijkheid van cloudleveranciers in kaart. We krijgen een beeld van welke ecosystemen dominant zijn en in hoeverre Europese of open alternatieven al worden overwogen. Dat is cruciaal voor het gesprek over digitale autonomie.

4. Welke publieke waarden vind jij belangrijk bij het gebruik van cloudplatformen?

Antwoordopties: privacy, veiligheid, transparantie, autonomie, duurzaamheid, innovatie in Europa, dataminimalisatie, democratische controle, inclusiviteit, gelijkheid

Waarom deze vraag?

Deze vraag vormt het hart van het onderzoek. Publieke waarden zijn de normatieve kaders waarbinnen technologie moet functioneren. Door te inventariseren welke waarden het meest leven, creëren we een beeld van wat scholen belangrijk vinden bij het maken van digitale keuzes.

5. In hoeverre speelt digitale soevereiniteit een rol in jouw organisatie?

Antwoordopties:

- We volgen het, maar ondernemen nog geen actie
- Niet/nauwelijks
- We zijn actief aan het verkennen of overstappen
- We hebben duidelijke keuzes gemaakt richting soevereiniteit

Waarom deze vraag?

Deze vraag peilt de mate van bewustzijn en actiegerichtheid. Digitale soevereiniteit is een abstract begrip, maar deze vraag maakt het concreet: is het een onderwerp van gesprek, beleid of actie?

6. Hoe kijk jij aan tegen de balans tussen publieke waarden en gebruiksgemak?

Antwoordopties:

- Ik stap graag over op Europese alternatieven, als die vergelijkbaar zijn in gebruik en prijs
- We moeten publieke waarden versterken binnen bestaande platformen
- Ik ben bereid over te stappen, ook als dat in het begin minder soepel werkt of meer kost
- Ik zie weinig risico's; gebruiksgemak en innovatie gaan voor
- We zijn jaren geleden al overgestapt

Waarom deze vraag?

Deze vraag legt een spanningsveld bloot: idealen versus pragmatiek. Het helpt te begrijpen of scholen bereid zijn concessies te doen aan gebruiksgemak ten gunste van publieke waarden, of juist andersom.

7. Wanneer zou jij tevreden zijn met een oplossing van een grote internationale aanbieder?

Deze vraag werd alleen gesteld wanneer op vraag 6 was geantwoord dat men geen risico's zag op de bestaande platformen of dat men de publieke waarden wenste te versterken binnen de bestaande platformen.

Antwoordopties (respondenten mochten meerdere antwoorden geven): controle over data, transparantie, eigen sleutelbeheer, geen buitenlandse risico's, Europese certificering, contractuele garanties, integratie met alternatieven, etc.

Waarom deze vraag?

Deze vraag biedt inzicht in de voorwaarden waaronder scholen bereid zijn te blijven werken met grote aanbieders. Dat helpt leveranciers te begrijpen aan welke eisen zij moeten voldoen om vertrouwen te behouden of terug te winnen.

8. Wat zijn volgens jou de grootste drempels voor overstap naar Europese of open alternatieven?

Deze vraag werd alleen gesteld wanneer op vraag 6 was geantwoord dat men graag zou overstappen bij gelijke prijs/gemak en bereid is over te stappen ondanks minder gemak en hogere kosten.

Antwoordopties: integratie met bestaande systemen, onbekendheid/gebrek aan vertrouwen, onvoldoende functionaliteit, gebruiksgemak, prijs, beperkte ondersteuning, beleid van bestuur/directie

Waarom deze vraag?

Deze vraag brengt de obstakels in kaart die scholen ervaren bij het overwegen van alternatieven. Alleen wanneer we deze drempels begrijpen, kunnen we gerichte ondersteuning, communicatie en productontwikkeling mogelijk maken.

9. Wil je kort toelichten waarom je zo hebt geantwoord?

Antwoordoptie: vrije tekst

Waarom deze vraag?

De open toelichting biedt context en nuance. Hier komen persoonlijke ervaringen, zorgen en motivaties naar voren die niet in meerkeuzevragen passen. Deze kwalitatieve input verrijkt het kwantitatieve beeld en maakt het rapport menselijker en realistischer.

3. Uitkomsten primair onderwijs

Scholen in het primair onderwijs maken dagelijks gebruik van digitale middelen om les te geven, te communiceren en te organiseren. Cloudplatformen zijn daarin niet meer weg te denken. Tegelijkertijd groeit het bewustzijn over de risico's en verantwoordelijkheden die gepaard gaan met het gebruik van deze technologieën. In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van de enquête onder po-respondenten. De antwoorden geven inzicht in hoe professionals binnen het primair onderwijs aankijken tegen digitale soevereiniteit, publieke waarden en de praktische realiteit van cloudgebruik.

3.1 Resultaten per vraag

1. Sector en rol

- Respondenten uit het po zijn vooral:
 - Beleidsmaker/adviseur: **44%**
 - IT-beheerder/systeembeheerder: **18%**
 - Docent/trainer/gebruiker: **15%**
 - Privacy officer/CISO: **9%**
 - Bestuurder/directielid: **6%**
 - Overige rollen (zoals leerkracht/ICT-coördinator): **8%**

2. Gebruikte cloudplatformen

- Google Workspace/Google Cloud: **82%**
- Microsoft 365/Azure: **76%**
- Apple iCloud: **26%**
- Amazon Web Services (AWS): **3%**

3. Belangrijke publieke waarden

- Privacy: **97%**
- Veiligheid: **85%**
- Transparantie: **59%**
- Autonomie (keuzevrijheid, lock-in vermijden): **50%**
- Duurzaamheid: **41%**
- Innovatie behouden in Europa: **38%**
- Dataminimalisatie: **32%**
- Democratische controle: **21%**
- Inclusiviteit: **9%**
- Gelijkheid (FAIR): **3%**

4. Digitale soevereiniteit in de organisatie

- We volgen het, maar ondernemen nog geen actie: **68%**
- Niet/nauwelijks: **24%**
- We zijn actief aan het verkennen of overstappen: **6%**
- We hebben duidelijke keuzes gemaakt richting soevereiniteit: **3%**

5. Balans tussen publieke waarden en gebruiksgemak

- Ik stap graag over op Europese alternatieven, als die vergelijkbaar zijn in gebruik en prijs: **62%**
- We moeten publieke waarden versterken binnen bestaande platformen: **24%**
- Ik ben bereid over te stappen, ook als dat in het begin minder soepel werkt of meer kost: **9%**
- Ik zie weinig risico's; gebruiksgemak en innovatie gaan voor: **6%**

6. Voorwaarden voor tevredenheid met internationale aanbieders

- Volledige controle over data en toegang: **60%**
- Transparantie over werking en dataverwerking: **60%**
- Geen risico op buitenlandse sancties (bijv. Cloud Act): **40%**
- Encryptie en sleutelbeheer door eigen organisatie of Europese partner: **40%**
- Europese certificering: **30%**
- Nu al tevreden: **10%**
- Integratie met Europese/publieke alternatieven: **10%**
- Contractuele waarborging van publieke waarden: **10%**

7. Drempels voor overstap naar Europese/open alternatieven

- Onbekendheid/gebrek aan vertrouwen: **71%**
- Integratie met bestaande systemen: **71%**
- Gebruiksgemak voor eindgebruikers: **62%**
- Onvoldoende functionaliteit: **54%**
- Prijs: **29%**
- Beperkte ondersteuning: **25%**
- Beleid van bestuur/directie: **21%**

3.2 Samenvatting van open toelichtingen

De open antwoorden geven een rijker beeld van de overwegingen binnen po-scholen. Enkele terugkerende thema's:

- **Gebruiksgemak van bestaande systemen:** Microsoft en Google worden als intuïtief en geïntegreerd ervaren. Overstappen naar open alternatieven wordt als complex gezien, vooral vanwege het gebrek aan integratie en gebruiksvriendelijkheid.
- **Onbewust gebruik:** sommige medewerkers slaan nog lokaal op en zijn niet bekend met cloudconcepten, wat de overstap bemoeilijkt.
- **Geopolitieke zorgen:** er is bezorgdheid over afhankelijkheid van niet-Europese aanbieders, zeker in het licht van politieke instabiliteit.

- **Wens voor controle en eigenaarschap:** respondenten geven aan dat opensource-oplossingen pas aantrekkelijk worden als ze vergelijkbare gebruikservaring bieden én volledige controle over data mogelijk maken.
- **Bestuurlijke betrokkenheid:** in sommige gevallen speelt het onderwerp nauwelijks op bestuursniveau. Dat belemmert het veranderingsproces.
- **Voorzichtigheid bij overstap:** po-scholen zijn voorzichtig vanwege eerdere implementatieproblemen en de impact op eindgebruikers.

3.3 Conclusie: Wat leren de po-resultaten ons?

De resultaten uit het primair onderwijs laten zien dat er een breed bewustzijn bestaat over publieke waarden als privacy en veiligheid, maar dat de behoefte aan digitale soevereiniteit nog niet vaak tot concrete actie leidt. Scholen in het po zijn pragmatisch ingesteld: ze staan open voor alternatieven, mits die vergelijkbaar zijn in gebruik en prijs. Maar er zijn ook duidelijke drempels, vooral op het vlak van integratie, gebruiksgemak en onbekendheid met alternatieven.

De open toelichtingen onderstrepen dat overstappen niet alleen een technische, maar ook een culturele en organisatorische uitdaging is. Er is behoefte aan oplossingen die eenvoudig te integreren zijn, intuïtief werken en vertrouwen wekken. Daarnaast is bestuurlijke betrokkenheid essentieel: zonder strategische sturing blijft digitale soevereiniteit een onderwerp dat leeft op operationeel niveau, maar niet wordt vertaald naar beleid.

Kortom, po-scholen willen wel, maar hebben ondersteuning nodig: in bewustwording, in productontwikkeling en in bestuurlijke verankering. Alleen als die ondersteuning wordt geboden, kunnen publieke waarden daadwerkelijk een leidraad worden in digitale keuzes.

4. Uitkomsten voortgezet onderwijs

Scholen in het vo werken met uiteenlopende digitale systemen. Daarbij spelen cloudplatformen een centrale rol in lesgeven, administratie en communicatie. Op hetzelfde moment groeit het besef dat deze systemen niet neutraal zijn: ze raken aan publieke waarden als privacy, autonomie en transparantie. In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van de enquête onder vo-respondenten. De antwoorden geven inzicht in hoe vo-instellingen omgaan met digitale afhankelijkheid, welke waarden zij willen borgen en welke voorwaarden ze stellen aan hun digitale infrastructuur.

NB. We hebben een beperkte respons van vo-scholen ontvangen (<5). Beschouw deze resultaten daarom als informatief in plaats van representatief.

4.1 Resultaten per vraag

1. Sector en rol

- Respondenten uit het vo zijn gelijk verdeeld over:
 - Bestuurder/directielid: **33%**
 - Beleidsmaker/adviseur: **33%**
 - Docent/trainer/gebruiker: **33%**

2. Gebruikte cloudplatformen

- Google Workspace/Google Cloud: **67%**
- Microsoft 365/Azure: **33%**
- Eigen file- en mailserver: **33%**

3. Belangrijke publieke waarden

- Privacy: **100%**
- Innovatie behouden in Europa: **67%**
- Autonomie (keuzevrijheid, lock-in vermijden): **67%**
- Transparantie: **33%**
- Veiligheid: **33%**
- Democratische controle: **33%**

4. Digitale soevereiniteit in de organisatie

- We zijn actief aan het verkennen of overstappen: **33%**
- We volgen het, maar ondernemen nog geen actie: **33%**
- Niet/nauwelijks: **33%**

5. Balans tussen publieke waarden en gebruiksgemak

- We moeten publieke waarden versterken binnen bestaande platformen: **67%**
- Ik ben bereid over te stappen, ook als dat in het begin minder soepel werkt of meer kost: **33%**

6. Voorwaarden voor tevredenheid met internationale aanbieders

- Volledige controle over data en toegang: **100%**
- Encryptie en sleutelbeheer door eigen organisatie of Europese partner: **50%**
- Geen risico op buitenlandse sancties (bijv. Cloud Act): **50%**

7. Drempels voor overstap naar Europese/open alternatieven

- Onbekendheid/gebrek aan vertrouwen: **100%**
- Beleid van bestuur/directie: **100%**

4.2 Samenvatting van open toelichtingen

De open antwoorden van VO-respondenten geven een scherp beeld van de strategische en organisatorische overwegingen binnen deze sector. Enkele opvallende thema's:

- **Beleidsmatige terughoudendheid:** digitale soevereiniteit is vaak geen onderwerp op bestuursniveau, waardoor er weinig beweging is richting alternatieven.
- **Vertrouwen in bestaande systemen:** respondenten geven aan tevreden te zijn met huidige platformen, mede door gebruiksgemak en functionaliteit.
- **Behoeftte aan controle:** er is een duidelijke wens om grip te krijgen op data, locatie en toegang, vooral in het licht van geopolitieke risico's.
- **Voorwaarden voor overstap:** respondenten zijn niet per se tegen alternatieven, maar stellen hoge eisen aan transparantie, integratie en betrouwbaarheid.
- **Onbekendheid met alternatieven:** er is weinig kennis over Europese of open oplossingen. Dat leidt tot terughoudendheid en twijfel.

4.3 Conclusie: wat leren de vo-resultaten ons?

De resultaten uit het voortgezet onderwijs laten zien dat publieke waarden als privacy en autonomie breed gedragen worden, maar dat de bereidheid tot verandering sterk afhankelijk is van bestuurlijke visie en vertrouwen in alternatieven. Scholen in het vo zijn kritisch en strategisch: ze willen publieke waarden versterken, maar doen dat bij voorkeur binnen bestaande platformen. De drempels zijn niet technisch, maar beleidsmatig en cultureel van aard.

De unanimitieit rond controle over data (100%) en de hoge eisen aan encryptie en juridische bescherming tonen aan dat vo-scholen zich bewust zijn van de risico's van digitale afhankelijkheid. Er is echter weinig kennis van alternatieven, en dat bemoeilijkt de overstap. Zonder duidelijke kaders, bewezen oplossingen en bestuurlijk draagvlak blijft digitale soevereiniteit een abstract ideaal.

Kortom, vo-scholen hebben behoefte aan strategische ondersteuning, betrouwbare alternatieven en bestuurlijke betrokkenheid. Alleen als in die behoefte wordt voorzien, kunnen zij publieke waarden daadwerkelijk verankeren in hun digitale keuzes.

5. Conclusies

Dit rapport biedt een eerste verkenning van hoe onderwijsprofessionals, met name uit het primair onderwijs, aankijken tegen digitale soevereiniteit en publieke waarden in het gebruik van cloudplatformen. De resultaten laten zien dat er een breed gedragen bewustzijn bestaat over het belang van privacy, veiligheid en autonomie, maar dat dit bewustzijn nog niet overal is vertaald naar concrete actie of beleid.

Scholen maken intensief gebruik van internationale cloudplatformen als Google Workspace en Microsoft 365. Deze systemen worden gewaardeerd om hun gebruiksgemak en functionaliteit, maar er zijn ook vragen over controle, transparantie en afhankelijkheid. Respondenten geven aan dat ze openstaan voor Europese of open alternatieven, mits die vergelijkbaar zijn in gebruik en prijs. Maar er zijn ook duidelijke drempels: onbekendheid met alternatieven, integratieproblemen, zorgen over functionaliteit en een gebrek aan bestuurlijke betrokkenheid.

Wat opvalt is dat digitale soevereiniteit in veel gevallen nog geen strategisch thema is binnen schoolorganisaties. Het onderwerp wordt gevolgd, maar zelden actief opgepakt. Dat wijst op een kloof tussen operationele zorgen en organisatorische sturing. Bewustwording, visie en actie op alle niveaus zijn essentieel als publieke waarden echt leidend moeten worden in digitale keuzes.

De uitkomsten van dit onderzoek bieden geen absolute waarheid, maar wel een waardevolle indicatie van wat er leeft in het veld. Ze vormen een uitnodiging tot dialoog: tussen scholen en leveranciers, tussen bestuurders en beleidsmakers, en tussen technologie en publieke verantwoordelijkheid. Digitale soevereiniteit is geen doel op zich, maar een middel om het onderwijs toekomstbestendig, veilig en waarde-gedreven te maken. De uitkomsten van dit rapport kunnen bijdragen aan het gesprek daarover.